Sayı 10 | 4 Kasım 2026

Patolojik Tahkim Şartları: Belirsiz ve Çelişkili Düzenlemelerin Hukuki Sonuçları

Inside Arbitration | Vardar Şanlı

Tahkim şartlarında yer alan belirsiz, eksik veya çelişkili ifadeler tarafların uyuşmazlıklarını tahkim yoluyla çözme iradesinin hayata geçirilmesini zorlaştırabilmektedir. Uluslararası tahkim uygulamasında "patolojik tahkim şartları" olarak adlandırılan bu düzenlemeler, tahkim anlaşmasının geçerliliği ve uygulanabilirliği bakımından önemli hukuki sorunlara yol açabilmektedir. Özellikle tarafların tahkim iradesinin yeterince açık olmaması, tahkim kurumunun yanlış belirtilmesi veya hakemlerin atanmasına ilişkin uygulanması mümkün olmayan koşullar öngörülmesi henüz uyuşmazlığın esasına geçilmeden tahkim anlaşmasının geçerliliği ve uygulanabilirliği konusunda taraflar arasında yeni tartışmaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, bir tahkim şartının belirsizlik veya eksiklik içermesi her durumda tahkim anlaşmasının geçersiz olduğu anlamına gelmemektedir.

Patolojik Tahkim Şartı Nedir?

Patolojik tahkim şartları, tahkim anlaşmasının temel unsurlarındaki eksiklikler veya içerdiği belirsiz ve çelişkili düzenlemeler nedeniyle tarafların tahkim iradesinin belirlenmesini ya da tahkim yargılamasının yürütülmesini güçleştiren hükümlerdir. Bu tür şartlar, özellikle uyuşmazlık çözümüne ilişkin hükümlerin yeterince açık düzenlenmemesi veya tarafların kararlaştırdığı usulün uygulanabilirliğinin gözetilmemesi sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Patolojik tahkim şartları; tahkim iradesinin belirsizliğinden, tahkim kurumunun ve uygulanacak kuralların belirlenmesine ilişkin çelişkilerden veya hakemlerin seçimine ve yetkilerine ilişkin düzenlemelerden kaynaklanan farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Örneğin; tahkime başvurunun zorunlu olup olmadığının anlaşılamaması, mevcut olmayan veya yanlış adlandırılmış bir tahkim kurumuna atıfta bulunulması, aynı uyuşmazlık bakımından hem hakemlere hem de devlet mahkemelerine birbiriyle bağdaşmayan yetkiler tanınması veya farklı tahkim kurumlarının kurallarına çelişkili şekilde atıfta bulunulması bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Bunların yanı sıra, hakemlerin atanması için belirlenen kişi veya kurumun mevcut olmaması ya da hakemlerin taşıması gereken niteliklerin aşırı sınırlayıcı biçimde düzenlenmesi de patolojik tahkim şartlarına örnek oluşturmaktadır. Bu tür düzenlemeler, hakem heyetinin oluşturulmasını güçleştirerek tahkim yargılamasının gecikmesine neden olmaktadır.

Patolojik Tahkim Şartları Her Durumda Geçersiz Midir?

Patolojik tahkim şartlarının varlığı, tahkim anlaşmasını kendiliğinden geçersiz hâle getirmemekte; eksiklik veya belirsizliğin niteliği, tarafların tahkim iradesinin açıklığı ve öngörülen tahkim mekanizmasının uygulanabilirliği somut olayın koşullarına göre değerlendirilmelidir. Türk hukukunda, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ("**HMK**") 412. maddesi ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun ("**MTK**") 4. maddesi çerçevesinde, tarafların uyuşmazlıklarını tahkim yoluyla çözme iradelerini açıkça ortaya koymaları önem taşımaktadır. Özellikle tahkime başvurunun zorunlu olup olmadığına ilişkin tereddütler tahkim anlaşmasının geçerliliğine ilişkin tartışmalara yol açmaktadır. Diğer yandan, tahkim şartındaki her eksiklik aynı hukuki sonucu doğurmamakta; mevzuat ve kurumsal tahkim kuralları taraflarca düzenlenmemiş bazı hususların tamamlanmasına imkân tanımaktadır. Örneğin, HMK m. 415 uyarınca hakem sayısı kararlaştırılmamışsa üç hakem seçilmekte; ICC, ISTAC ve LCIA tahkim kuralları da taraflarca belirlenmeyen tahkim yeri veya diline ilişkin tamamlayıcı hükümler içermektedir.

Patolojik Tahkim Şartlarının Hukuki Sonuçları ve Yargıtayın Yaklaşımı

Patolojik tahkim şartlarından kaynaklanan sorunlar, uyuşmazlığın devlet mahkemesinde dava konusu yapılmasından hakem kararının iptali veya tenfizi aşamasına kadar farklı süreçlerde gündeme gelebilmektedir. Bu kapsamda, tahkim ilk itirazının değerlendirilmesinde de tahkim anlaşmasının geçerliliği ve uygulanabilirliği önem taşımaktadır. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 1 Ekim 2025 tarihli ve 2024/653 E., 2025/584 K. sayılı kararında bir tek satıcılık sözleşmesindeki tahkim şartı ile İngiliz mahkemelerinin yetkisine ilişkin düzenleme birlikte incelenmiştir. Hukuk Genel Kurulu, tarafların devlet yargılaması yerine tahkimi tercih etme iradelerinin yeterince açık ve kesin olmadığı gerekçesiyle tahkim ilk itirazının kabulüne ilişkin direnme kararını bozmuştur. Benzer şekilde, Hukuk Genel Kurulu'nun 15 Nisan 2026 tarihli ve 2025/382 E., 2026/262 K. sayılı kararında dört kişilik hakem heyeti oluşturulmasını ve uyuşmazlığın on beş gün içinde çözülememesi hâlinde İstanbul mahkemelerinin yetkili olmasını öngören tahkim şartı incelenmiştir. Hukuk Genel Kurulu, hakem sayısının HMK m. 415'e aykırılığını ve devlet mahkemelerine başvuru imkânını birlikte değerlendirerek tahkim şartının geçersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Patolojik tahkim şartlarından kaynaklanan geçerlilik sorunları, hakem kararlarının iptali ve yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi aşamalarında da gündeme gelebilmektedir. Nitekim tahkim anlaşmasının geçersizliği; HMK m. 439/2-a ve MTK m. 15/A kapsamında iptal, 1958 tarihli New York Sözleşmesi'nin V/1-a maddesi uyarınca ise tanıma ve tenfizin reddi sebebidir. Tahkim kurumunun belirlenmesindeki patolojik düzenlemelerin tenfize etkisi, Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 15 Eylül 2009 tarihli ve 2009/5703 E., 2009/8256 K. sayılı kararında da görülmektedir. Karara konu olayda, sözleşmede uyuşmazlıkların İngiltere'deki Uluslararası Tahkim Mahkemesi'nde çözümleneceği kararlaştırılmasına rağmen davacı Paris'te ICC tahkimine başvurmuş ve uyuşmazlık burada görülmüştür. Yargıtay, sözleşmede belirtilen kurumun mevcut olup olmadığının araştırılması gerektiği gerekçesiyle eksik incelemeye dayanan tenfiz kararını bozmuştur.

Bu tür sorunların önlenmesi bakımından tahkim iradesinin açıkça ortaya konulması, tahkim kurumu ile uygulanacak kuralların doğru belirtilmesi ve uyuşmazlık çözüm hükümlerinin birbiriyle uyumlu düzenlenmesi önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, kurumsal tahkim merkezleri tarafından yayımlanan örnek tahkim şartlarından yararlanılması mümkündür. Böylece, tahkim anlaşmasının geçerliliğine ilişkin uyuşmazlıkların önüne geçilerek tahkim sürecinin etkin ve öngörülebilir şekilde yürütülmesi sağlanabilecektir.